

лишку. Особливо це помітно в кінці літа – восени, тому включення у травосумішку пажитниці багатуокисної компенсує цю нестачу, оскільки згадана культура характеризується високим вмістом розчинних вуглеводів.

За рахунок того, що злакові трави мають низький вміст протеїну, поповнювати його можна включенням у травосумішки бобових трав. Найвищим вмістом сирого протеїну серед бобових трав характеризують наступні культури: лядвенець рогатий – 24%, люцерна посівна – 22, коношина гібридна – 20%.

За рахунок симбіотичної фіксації азоту бобові культури є альтернативою мінеральному азоту. Це дає можливість зменшити енергоємність кормів. Фіксація молекулярного азоту атмосфери мікроорганізмами є одним із найважливіх біологічних процесів у біосфері, який за своїм значенням можна прирівняти до фотосинтезу та мінералізації органічних речовин. Накопичення бобовими травами біологічного азоту залежить від комплексу погодних умов та виду рослин. Як показують дослідження Панфільської дослідної станції, в роки з достатньою кількістю опадів на-

копичення біологічного азоту бобовими культурами становить 125-200 кг/га, тоді як у посушливі роки цей показник зменшується до 50 кг/га.

Як показали дослідження Інституту Землеробства УААН, у травосумішках під впливом бобових компонентів посилюються ростові процеси злакових, збільшується їх питома вага та листкова площа, змінюється хімічний склад рослин у бік збільшення амінокислот, мінеральних і органічних речовин, покращується цукрово-протеїнове співвідношення.

Отже, травосумішки до складу яких входять злакові і бобові трави, значно стійкіші до зміни екологічних умов, оскільки за рахунок ярусного розміщення надземної і підземної маси, різного характеру пагоноутворення забезпечуються сприятливіші умови для формування урожаю. Також сумісні посіви бобових та злакових трав, порівняно з чистими посівами, повніше використовують сонячну енергію, вуглекислий газ і азот з повітря та поживні речовини з ґрунту. При цьому покращується живлення рослин і мікрофлори, активізується їхня діяльність та підвищується родючість ґрунту в цілому.

УДК 631.521:633

Бурко Л. М., кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва
Мартинюк Н. С., здобувач вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: Lesya1900@i.ua

ПРИНЦИПИ ДОБОРУ КОМПОНЕНТІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ КОРМОВИХ АГРОФІТОЦЕНОЗІВ

В системі заходів спрямованих на забезпечення високої продуктивності кормових агрофітоценозів велика роль належить створенню сіяних кормових угідь на основі ефективного використання генетичного потенціалу багаторічних бобових та злакових трав. Однією з основних умов створення високопродуктивних сіяних травостоїв, є правильний добір трав і травосумішок.

Багато дослідників вважають, що при вдалому доборі сортів та кращих сортосумішок з високим взаємодоповнюючим ефектом вдається повніше використати найбільш цінні властивості багатьох видів трав, а тому й біокліматичні ресурси тієї чи іншої території та створити більш високопродуктивні травостої.

Завдяки більш рівномірному розподілу по ярусах листкової маси бобових і злакових компонентів загальна асиміляційна поверхня в сумішках на 30–36 % більша, ніж в чистих посівах тих же трав. Тому навіть при незначному зниженні продуктивності фотосинтезу сумішок, чиста продуктивність його в більшості випадків буває вища, ніж в одновидових посівах.

Дослідженнями Боговіна А.В. встановлено, що при посіві сумішок із включенням до них видів різних біологічних груп в результаті поступової взаємозаміни менш довгорічних високоврожайних видів більш довгорічними високоврожайними, порівняно з одновидовими

посівами істотно підвищується продуктивне доволіття сіяних травостоїв і стійкість до проникнення дикорослих видів трав.

Завдяки кращому розвитку кореневої системи у різних шарах ґрунту травосумішки позитивно впливають на його агрофізичні властивості і тому надійніше захищають його від ерозії, сприяють утворенню більшої кількості гумусу, забезпечують одержання корму кращої якості порівняно з одновидовими посівами.

Дослідженнями Панфільської дослідної станції встановлено, що стійкість бобових трав у травосумішці значно підвищується, якщо до її складу ввести два бобових компоненти з різною довговічністю в сіяних сіножатах.

Як показали дослідження Інституту Землеробства УААН, у травосумішках під впливом бобових компонентів посилюються ростові процеси злакових, збільшується їх питома вага та листкова площа, змінюється хімічний склад рослин у бік збільшення амінокислот, мінеральних і органічних речовин, покращується цукрово-протеїнове співвідношення.

Як показали спостереження В.Г. Кургака ефективними є посіви люцерни посівної в сумішці зі злаковими травами. Особливу увагу при цьому слід звертати на правильний добір компонентів травосумішки за їхньою біологічною та екологічною сумісністю, що забезпечить, після

дворазового скошування, ще й можливість випасати тварин. Вирощування люцерно-злакових травосумішей забезпечує природне балансування врожаю зеленої маси за поживними речовинами. Отже, відпадає потреба у змішуванні зеленої маси різних культур для згодування.

Отже, вирішальну роль у сумішках відіграє не кількість видів трав, а наявність компонентів,

які найбільш повно відповідають еколого-біологічним, ценотичним вимогам в угрупованні, умовам догляду та інтенсивності використання травостою. Якщо вдається здійснити добір компонентів, які відповідають вище перерахованим вимогам, то навіть невелика кількість їх у складі травосумішки послужить гарантією успішного створення високопродуктивного і стійкого за роками травостою.

УДК 632.35

Буценко Л. М.¹, доктор біологічних наук, професор кафедри біотехнології і мікробіології

Коломієць Ю. В.², доктор с.-г. наук, професор кафедри екобіотехнології та біорізноманіття

¹Національний університет харчових технологій

²Національний університет біоресурсів і природокористування України

e-mail: julyja12345@gmail.com

КАРАНТИННІ ЗБУДНИКИ ГНИЛЕЙ КАРТОПЛІ – НЕБЕЗПЕКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Контроль збудників хвороб сільськогосподарських культур базується на знаннях, щодо поширення та біології патогенів та вимагає наявності діагностичних засобів і підготовлених фахівців. Зважаючи на це важливо постійно відслідковувати появу нових патогенів, особливо у сусідніх країнах, вчасно здійснювати навчання спеціалістів і організовувати роботу з виявлення патогенів в Україні.

Зважаючи на економічну важливість цих патогенів точне виявлення збудників хвороб має вирішальне значення, а також є однією з найбільш ефективних стратегій запобігання їх подальшого поширення.

У цьому питанні звертає на себе увагу комплекс бактеріальних патогенів, що спричинюють гнилі пасльонових та деяких інших культур, – *Ralstonia solanacearum species complex*.

Цей комплекс включає види: *Ralstonia solanacearum*, *Ralstonia pseudosolanacearum* та *Ralstonia solanacearum*. Всі патогени цього комплексу становлять небезпеку для рослинництва євро-

пейських країн та внесені до переліку карантинних організмів Європейської та Середземноморської організації із захисту рослин (EPPO).

При цьому, *R. solanacearum* – внесено до переліку А1 (list A1 EPPO) відсутніх на території Євросоюзу патогенів. Види *Ralstonia solanacearum* та *Ralstonia pseudosolanacearum* внесено до списку А2 (list A2 EPPO) обмежено поширені види.

Карантинна служба в Україні у 2019 році внесла до переліку А1 лише *Ralstonia solanacearum*.

Отже, лише наявність одного із трьох патогенів буде контролюватися при ввезенні рослин та територію України. За даними EPPO також патоген як *Ralstonia pseudosolanacearum* обмежено виявлявся у сусідніх з Україною країнах, зокрема, Польщі.

Тому необхідно більш ретельно підходити до формування переліків карантинних патогенів, здійснювати моніторинг появи нових патогенів, як в Україні, так і у сусідніх країнах й організувати діяльність із запобігання потраплянню нових збудників хвороб рослин.

УДК 631.526.32:634.23:631.527

Василенко В. І., кандидат с.-г. наук, завідувач лабораторії селекції та технологій вирощування плодів культур

Трохимчук А. І., кандидат с.-г. наук, керівник НТП «Генетичні ресурси рослин»

Іскренко З. І., провідний агроном лабораторії селекції та технологій вирощування плодів культур

Інститут садівництва Національної академії аграрних наук України

e-mail: a.trokhymchuk@ukr.net

РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ІНТРОДУКОВАНИХ ЗРАЗКІВ ЧЕРЕШНІ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН ІНСТИТУТУ САДІВНИЦТВА НААН

В Україні збереження та мобілізація генетичних ресурсів культурних рослин проводиться з 1992 р. за державною науково-технічною програмою «Генетичні ресурси рослин», а з 2011 року завдання з цього напрямку об'єднані в підпрограму «Помологія». Координацію і науково-методичне керівництво здійснює Національний центр генетичних ресурсів рослин України (НЦГРРУ), який працює на базі Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН.

Одним із напрямків дослідження підпрограми «Помологія», є збагачення колекцій генетичного банку новими цінними зразками плодів культур та ягідних культур, що передбачає не лише виведення нових сортів, а також вивчення інтродукції, тобто залучення зразків генофонду рослин з інших кліматичних зон з подальшим їх вивчення та виділення зразків з високим господарсько-біологічним потенціалом.

Інститутом садівництва НААН та його мережею постійно ведеться робота по відборі найкра-